

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ПІДГОТОВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД

Бабаєва Олександра Володимирівна
асистент кафедри кримінального процесу та
оперативно-розшукової діяльності Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
e-mail: kp_ord@mail.ru

Ключові слова: кримінальне провадження, підготовче провадження, угода про визнання винуватості, угода про примирення, прокурор, суд.

Інститут угод у кримінальному провадженні набуває дедалі більшого поширення. У зв'язку з цим стають актуальними питання стосовно особливостей процесуального порядку ухвалення судом вироків на підставі угод.

Законодавець у ч. 2 ст. 474 КПК України передбачив, що розгляд судом угоди проводиться під час підготовчого судового засідання. Таке рішення зумовлене необхідністю якомога більш оперативного затвердження судом угоди, що, в свою чергу, пояснюється основним призначенням інституту угод у кримінальному провадженні, а саме спрощенням і прискоренням останнього. Як зауважує Є. В. Повзик, спрощена процедура характеризується відсутністю (порівняно із загальним порядком кримінального провадження) окремих процедурних етапів, у зв'язку із чим вона здійснюється у більш короткі строки [1, с. 166]. Таким чином, підготовче провадження на підставі угоди можна вважати спрощеним і скороченим по відношенню до загальної процедури судового розгляду.

Порядок підготовчого провадження на підставі угод відповідає загальним правилам судового розгляду, встановленими КПК України, однак має суттєві особливості, що визначають його спрощену форму. Під час його здійснення мають додержуватися загальні положення судового розгляду, а саме строки і місце проведення судового розгляду (ст. 318 КПК України), незмінність складу суду (ст. 319 КПК України), безперервність судового розгляду (ст. 322 КПК України) тощо. Підготовче провадження на підставі угод проводиться згідно із встановленою ст. ст. 342-345 КПК України процедурою судового розгляду.

Підготовче судове засідання на підставі угоди проводиться у строки, визначені ч. 1 ст. 314 КПК України, згідно з якими після отримання обвинувального акта суд не пізніше п'яти днів з дня його надходження призначає підготовче судове засідання, в яке викликає учасників судового провадження. Саме додержання цих строків має вирішальне значення в аспекті забезпечення оперативності розгляду судом відповідної угоди.

Особливості має склад учасників підготовчого судового засідання на підставі угоди. Відповідно до ч. 2 ст. 314 КПК України, у загальному порядку підготовче судове засідання відбувається за участю прокурора, обвинуваченого, захисника, потерпілого, його представника та законного представника, цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача та його представника. Проте у випадку підготовчого провадження на підставі угод закон встановлює, що у цьому випадку підготовче судове засідання відбувається за обов'язкової участі сторін угоди з повідомленням інших учасників судового провадження. Відсутність інших учасників судового провадження не є перешкодою для розгляду (ч. 1 ст. 474 КПК України). Отже, склад обов'язкових учасників підготовчого судового провадження на підставі угоди є звуженим порівняно зі звичайним: у разі укладення угоди про визнання винуватості обов'язковими учасниками судового розгляду визнаються лише прокурор та обвинувачений, а у разі укладення угоди про примирення – потерпілого і обвинуваченого. З цього випливає,

що присутність інших учасників судового провадження (захисника, законного представника обвинуваченого, цивільного позивача та відповідача, а також їхніх представників) не є обов'язковою і не впливає на можливість розгляду угоди по суті [2, с. 175]. Разом з тим, у ч. 1 ст. 474 КПК України доцільно було б зазначити, що підготовче судове засідання відбувається за обов'язкової участі також і прокурора незалежно від того, чи є він стороною угоди. Як відомо, прокурор не є стороною угоди про примирення, проте його участь у розгляді судом такого виду угод є необхідною з огляду на реалізацію прокурором конституційної функції підтримання публічного обвинувачення.

У разі неявки когось із обов'язкових учасників судового провадження на підставі угоди застосовуються наслідки, передбачені ст. ст. 323, 324 КПК України, які розрізняються залежно від процесуальної ролі учасника кримінального провадження, а саме: а) якщо обвинувачений, до якого не застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не прибув за викликом у судове засідання, суд відкладає судовий розгляд, призначає дату нового засідання і вживає заходів до забезпечення його прибуття до суду (ст. 323 КПК України); б) якщо в судове засідання не прибув за повідомленням прокурор або захисник у кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, суд відкладає судовий розгляд, визначає дату, час та місце проведення нового засідання і вживає заходів до прибуття їх до суду (ч. 1 ст. 324 КПК України). Таким чином, неявка прокурора або обвинуваченого в будь-якому випадку унеможливорює проведення підготовчого судового засідання на підставі угоди; неявка потерпілого – лише у випадках судового розгляду угоди про примирення.

Процесуальний порядок підготовчого судового засідання на підставі угоди є таким. У призначений для судового розгляду час головуєчий відкриває судове засідання і оголошує про розгляд відповідного кримінального провадження. Секретар судового засідання доповідає суду, хто з учасників судового провадження, викликаних та повідомлених осіб прибув у судове засідання, встановлює їх особи, перевіряє повноваження захисників і представників, з'ясовує, чи вручено судові виклики та повідомлення тим, хто не прибув, і повідомляє причини їх неприбуття, якщо вони відомі. Перевірка явки учасників судового розгляду та з'ясування причин неявки до суду відсутніх проводиться секретарем судового засідання або судовим розпорядником ще до відкриття судового засідання і після цього доповідається суду [3, с. 549].

Секретар судового засідання повідомляє про здійснення повного фіксування судового розгляду, а також про умови фіксування судового засідання. Після цього головуєчий оголошує склад суду, прізвище запасного судді, якщо він призначений,

прізвища прокурора, цивільного позивача, обвинуваченого, захисника, цивільного відповідача, представників та законних представників, перекладача, експерта, спеціаліста, секретаря судового засідання, роз'яснює учасникам судового провадження право відводу і з'ясовує, чи заявляють вони кому-небудь відвід, а також вирішує питання про відвід згідно зі статтями 75-81 КПК України. Судовий розпорядник роздає особам, які беруть участь у судовому розгляді, пам'ятку про їхні права та обов'язки, передбачені КПК України, після ознайомлення з якою головує роз'яснює, чи зрозумілі їм їх права та обов'язки і у разі необхідності роз'яснює їх.

Після здійснення підготовчих дій головує оголошує про початок судового розгляду. Важливим на цьому етапі є виконання ним обов'язку, що випливає із ч. 4 ст. 474 КПК України, а саме з'ясувати в обвинуваченого, чи цілком він розуміє: 1) що він має право на судовий розгляд, під час якого прокурор зобов'язаний довести кожному обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують, а він має такі права: мовчати, і факт мовчання не матиме для суду жодного доказового значення; мати захисника, у тому числі на отримання правової допомоги безоплатно у порядку та випадках, передбачених законом, або захищатися самостійно; допитати під час судового розгляду свідків обвинувачення, подати клопотання про виклик свідків і подати докази, що свідчать на його користь; 2) наслідки укладення та затвердження угоди, передбачені ст. 473 КПК України; 3) характер кожного обвинувачення, щодо якого він визнає себе винуватим; 4) вид покарання, а також інші заходи, які будуть застосовані до нього у разі затвердження угоди судом. Вказані дії суду мають важливе значення для забезпечення прав обвинуваченого.

Крім того, при розгляді угоди суд зобов'язаний встановити добровільність укладення угоди. Вказане завдання дослідники обґрунтовано розглядають як гарантію запобігання зловживань з боку прокурора та органів досудового розслідування, вчинення корупційних правопорушень та інших негативних проявів [4, с. 300]. На забезпечення цього спрямовані положення ч. 6 ст. 474 КПК України, згідно з якою суд зобов'язаний переконатися у судовому засіданні, що укладення угоди сторонами є добровільним, тобто не є наслідком застосування насильства, примусу, погроз або наслідком обіцянок чи дії будь-яких інших обставин, ніж ті, що передбачені в угоді. Очевидно, що встановлення добровільності має значення для «приватних» сторін угоди – обвинуваченого та потерпілого, тоді як добровільність укладення угоди про визнання винуватості прокурором як офіційним представником органу прокуратури презюмується.

Науковий керівник: д. ю. н, проф. Шило О.Г.